

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

* * *

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСЬКІЙ ТРИМІСЯЧНИК * РІК ВИДАНЯ VI * Нр 1 (18) 94 * КРЕНИЦЯ

ОЙ, ДИВНА, ДИВНА РУСКА РОДИНА

На яр - так вказувала природа - випало тогорічне празднування Різдва Христова. Зо стріх цяпало, зерна зачали ся двигати, деси над веселом сьватоном головом сьпівал птах...

Та, коли, 13 лютого, понагляли ся Лемки (і не лем) до курортной каплиці в Высовій, білицькы горы тріщали од

морозу. Реченого дня, в реченьм місци проходила інтересуюча, може і важна імпреза - Перший Перегляд Коляд і Різдяных Обрядів Народных Меншости (Новосандецкого Воевідства)

Трудно мі вьрокувати ци тягнули ту Лемкы про саме прагніня послухати рідного, ци і зо втїхы, коли почули - же в Новосандецкым Воевідстві цілком офіційні істніють народны меншости.

(продолж. на стор. 5)

ЗАГРАЛИ НАМ ГУШЛІ ЗАГРАЛИ НАМ БАСЫ

14 листопада в Гожові одбыли ся "І Стрічы з Лемківском Культуром" Організаторы імпрезы (Стоваришья Лемків - кружок в Гожові, Стоваришья Любителів Лемківской Культуры в Лугах, Воевідскій Дім Культуры в Гожові Влкп) до уділу в стрічах запросили: ансамбль "Кычера" з Лігниці, Оркестру Св.Миколая з Любліна і "Хвилину" з Лугів.

Приготовлено тьж експозицію образів Яна Лабовского з Ожельця і різб Штефана Габуры з Любневиц - лемківскых артыстів з околиц Гожова.

(продолж. на стор. 6)

ЯРОСЛАВ ПОЛЯНСЬКІЙ НЕ ЖЬІЄ

15 марця 1994 рока затримало ся серце едного з найвыдатнійшых сьнів Лемковины нашого часу - Ярослава з Полян Полянського.

Трудно на тьм кавальчыку паперя (номер "Бесіды в хвили смерти Ярослава Полянського уж такой зложено) описати 64 літню трудолюбиву дорогу Його жытя. Та ци треба? Адже знає ю такой каждый наш молодой Лемко і сивенька бабуся... Сходил, здоптал СЛАВКО вздолж і вшыр цілу Лемковину і Землю Выгнаня, записуючы, захоронючы тисячы нашых пісень і сьпіваночок.

Спочыл серед пісків Мазовша. Та гріла Го буде жменя рідной, привезеной з Полян, землі. ...До часу, нич не притулит Го на завсе Мати Лемковина.

(пт)

ПРИДБАЙТЕ ЛЕМКІВСЬКІЙ КАЛЕНДАР '94

Дакус з опізніньом, але меньшым як тамтого рока вышол Лемківскій Календар на 1994 рік.

Календар має 140 сторін і містит в собі дуже матеріалів з дідины історії, культуры, літературы, музыкы. А вшытко тото - своє, рідне, лемківске. Возте сой загонір - Лемківскій Календар в каждый лемківскій хьжы !!!

Новини – не новини не лем з Лемковини

● 11 грудня в Варшаві мала своє зібрання Суспільна Комісія Опіки над Забытками Церковной Штуки. Як представитель СЛ брал участ в обрадах Пан Тевдосий Дроздяк.

● 28 січня в Национальній Раді Словацкой Республики бесідувано над проектом Уряду СР о двомовным означню місцевости на мішаньх териториях. Як наразі, парламент не ухвалил ustawy о двомовности.

● Як поінформував Dziennik Polski з 7.02 – в Кошыцях покликано Раду Історичных і Етнографичных Студий при Карпатском Евроregionі.

● 26 лютого в Лігници засідал Головний Заряд Стоваришья Лемків. Смотри – стор. 8.

● 26 лютого в Театрі Александра Духновича в Пряшові одбыла ся премьера штуки Миколая Ксеняка. Велике ей поводжыня заповідат, же найде ся она і на нашых сценах.

● 3 марця при Педагогічній Академіі в Новым Саді покликано русинскій одділ студіюм передшкільных выховательок. Як знаме, катедра русинистькы істніє там од давна.

● 19 марця в варшавскій Церкви Василянів мал місце чын похорону выдатного диригента, композьтора і етнографа Ярослава Полянського. Похоронено Вмерлого в Отвоцку к/Варшавы.

МІСЦЕ ДЛЯ РЕФЛЕКСИЙ

Іду уж до Вас, іду. Правду речы – дост долго глядал ем темату, бо не так то легко здьбати на штоден лева, што втук з Зоо, або пошпотити ся на міху ковальськым. Та...

Стрітил ем в пресі старого лемка, што пише оком, видит зас пером. Трудно зрештом повісти – стрітил. Знал ем го од давна, докладні – од двадцетьох семох років. Товды то, перед реченьма роками, запросил мя оний, не такій іщы старий і іщы Лемко, до своей фортеці над Вислоком. Повідам – фортеці, бо грубезны мурь, якьма обложыл стару лемківску хьжу, справляли таке вражыня. Вказал мі свою велику бібліотеку числячу – так на око (ци на перо) – понад 20 книжок. Найінтереснійшом позиційом серед тьх книжок был *Przewodnik po Polsce*. Не такій іщы старий Лемко повідал мі товды, же в своїм містецькым мешканю має іщы інтереснійшы книги.

Потім стрічал ем штораз старшого, але завсе Лемка, не раз. Відомо – человек стає ся з роками достойний, а пак іщы достойнійший. Штоправда, людскы язькы хоц-як поплітали о достойности спід того адресу, але я николи не давал віры такій формі масового переказу. Не доходило до мя, же штораз старший Лемко – як поплітали люде – найбарже любит лемківску сьпіванку: "А нами керує – де лем вітер подує".

Виджена мною достойніст штораз старшого, та все іщы – Лемка, здавала ся потверджати, коли перед бодай трийма роками отримал ем од него писмо, в яком пропонував скоордынувати русинскій рух (такты писма – перебиткы на машьні до писаня – отримали іщы лица, котры штораз старший Лемко виділ в русинськым пантеоні). Хтіл порушыти цілий сьвіт і увразливити го на недолю возлюбленого ним народа. Имовільні приводил на мьсель Далая-Пяму і аж чути было, же виділ бы ся в такій роли, під званьом – дайме на то – Фуджі-Пямы. Як штораз старший Лемко, згідні з вьмогами нашой словесности, може бы прибрал званя Фуджі-Ваня. Але не прибрал. Не отримал попертя Неотьбетанців. І товды?..

І товды ся встук. Перемінил ся в ону марну птичку, што какат до свого гнізда. Зачал писати оком, то значыт – на око.

Зрештом, може ся і не встук. Лем, згідні зо старым повіджыньом, вернул ся старому уж тепер лемкови дітнячий розум.

Зрештом, може і не о тоту правилловіст натуры ту ходит. Ачи завсе дакус правды є в людськых язьках і в сьпіванці з вітром. Чудую ся лем тьм, што віру му дали в своїм пантеоні. Бо вьстарчыт гального од Татар і буде ся старал найти місце інде. Кед го лем приймут!

Петро

★ ОНИ ★ О НАС ★ ЗА НАС ★ ПРО НАС ★ ПЕРЕД НАМИ ★ З НАМИ ★ ПО НАС ★ ОНИ ★

Уриіл Метеор

СИРОТЫ

(фрагмент оповідання)

На дворі стояла весна. Оживлена в цілий своїй красі природа кликала всяке істніня до нового жытя. Зелены лісы переполнили ся сьпівом птахів, долины і поля ожыли веселістю трудолюбивых селян; лем в опорожнілий Дзюбановій хьжы сідили дві сироты і, позераючи едно на друге через слезы, оплакували свою безпомічну сиротячу долю. Малий Мыкыта, як лем міг, старал ся потышты молодшу од себе Любку, котру милосердны Дзюбаны взяли з путя і, не смотрячы на вызераючи з каждого кута біду, приголубили в себе, як рідну дітину.

Любка, што нашла в Дзюбанів притулок, акуратні скоро поріднила ся з Мыкытом, як сестра. Разом пасли быдлята, ділили помедже себе тот кавальчж хлеба, котрий ім, час од часу, дали родиче, і з діточом приязню догаджали едно другому в чым лем могли, - то пригіршу оріхів, то кытицьом ягід, малин, яфьр, черниц, ци хоцбы лем квіточком. Они не звали себе взаімні інакше, як лем выдуманьма найласкавішьяма іменами; так Мыкыта был Квітком, а Любкіне імено зміняло ся на Люльчу, ци - ішы дрібнійше - на Люлю. Щесливьма они ся стали особливі товды, коли Отец Небесний післал Ангела-Хоронителя спасти їх од погыбелі. Адже так, - недалечко од села ріка, што текла долином, роділювала ся на два рукавы, а посередині был острів, де пасли ся быдлята. Пришла злива і вода несподівано так ся піднесла, што наповнила не лем оба річыска, але зачала заливати і острів. Заскоченым там мизероткам загрожувала гыбель, та в остатню минуту нашла спасенну думку. Шмарили ся до воды і, зімавшы ся быдлячых хвостів, переплынули і были выратуваны. По правді, заслугу щесливого выходу з біды належало приписати терезвости духа Мыкыткы, і од того часу Любка смотріла на свого прибраного братчька як на выбавителя і ішы барже привязала ся до него.

Тепер, осиротілы, не мали ни вітця, ни матері, котры бы їх лелючыли, приголубили. Они зданы были лем на себе. Отже сідили едно при другым і, кед почули голод, за стараньом Мыкыткы розпалили в пецу, нашла під мамкіном постілю пару компері, а кед уж были впечены, взяли ся жадібні до свого сиротячого полуденку. Та блаженне занятя перервало ім скрипліня двері. До хьжы несподівано вступил грізний стрько і кед лем стал перед нима, бідным сироткам серця замерли зо страху. Они смотріли на него з шыроко отвореныма очами і, ждучы його слів, тремтячы,

Уриіл Метеор

Уриіл Метеор (по роді - Іван Сильвай) має значуче місце в русинській культурі.

Вродил ся в священничий родині 15 марця 1838, в селі Сусково на Підкарпатю. До гімназії ходил в Ужгороді і Сатмарі, теологію кінчыл в Центральній Богословській Семінарії при Будапешеньськым Університеті.

Свої твори публикувати зачал од 60-тых років в місцевых підкарпатських выданнях. Пак вказували ся они в Галичьні і Росії. Творил в більшости прозом, але писал і поезию. Реалістьні малювал сучасне жытя Русинів, сігал тіж до історії. Зберал народний фольклор.

Вмер в Новым Давидкові - остатній своїй парафії - 13.02.1904 р в 90-ту річницю- вічна йому памят. (пт)

* ОНИ * О НАС * ЗА НАС * ПРО НАС * ПЕРЕД НАМИ * З НАМИ * ПО НАС * ОНИ

не мали смілости піднести гу гамцям приготовлену власніма ручками поживу.

Грізний стрько перешол ся два-раз през хьжу, владно посмотріл на тремтячы сироты і зачал докаряті Мькьгі такьма словамі:

- А што, непотрібне щенятко, хто ти позволил розпалати в пецу? Зато жебы од той жебрачой колибы згоріло село?..

Потім звернул ся до Любки і звідал:

- А ты што ту глядаш, пустынний жайворонку? Ід одтале гет там, одкале ес пришла. І окрема тебе ест до смутка дармоідів в селі.

З тьма словамі взял тремтячу сироту за ручку і вьвьюл з хьжы і зо двора - на пут.

Мькьтка при стрьку стримувал ся од плачу, лем уста му подьргували; та враз з оддаліньом ся стрька, видячы через вікно, як вьвыводит Любку, дальше на владал над собом. Притулившы до выгяде головцю, занюс ся істеричным плачом.

- Замолкнеш, ци ні, непотрібний дармоіде? - грозил му стрько, што вернул ся зо двора, - позерай лем, якій плакса. Такой як покійна мати. Дре з тебе дахто скору, ци што?

Мькьтка ждал, же го проженут і вьведут на пут, само так, як выгнавали милу Любцю, але грізний стрько, кед з купом проклятств вьлял свій гнів, втишыл ся і казал выгнати быдлята до ліса, а стрьна Борча - коли выганял зо стайні во-лы і коровы, вынесла му кавальчык хліба і грудку сыра. Голова сироты была отуманена, і вшытко, што ся діяло, представляло ся му як во сні. На кавальчыкы могли бы го порубати, він бы ничого не спострюг і не одчул; думал лем о выгнаній зо двора товаришці. Ліпше бы было - думал - кед бы і його выгна-ли, товды они враз пішли бы далеко, де очы поведут і, кед бы неможливым было выпросити в люди кавалец хліба, вмерли бы обоє дагде на пути.

Кед вьшол з быдлятми на пут, зачал водити очами на вшыткы стра-ны, - ци не взрїт дагде выгнану?

А она, миленька, вьсунула свою жолтоволосу головцю зза угла, де ся скривала і, видячы го, з сияючым пізріньом вылетіла му на стрічу і они, обнимаючы ся, зас розплакали ся - з радости. А пак, ідучы дале рука в руку, з почутьом шестя підганяли поперед себе быдлята до поля і дале в зелений ліс.

На горі в зеленом лісі, оживленым стоязычным голосом птахів, зас уж могли тишты ся своїм полным шестьом. Выбрали сой таке місце, одкале мож было позерати на ціле село.

Любка в блаженным розбавліню забыла о своїм сиротячым выгнаню і, захоплена щебетаньом птахів, сама зачала веселу пісничку. Та не забывал Мькьтка. Він о тьм лем думал, де мож бы найти притулок для безпомічної выгнанниці. Тремтіл од самой мьжли, же можут жыти едно без другого. Позерал з горы на проходячы в родительскым дворі роботы, дітинячым своїм розумом вьображал ріжны способы і, вкінци, остал на єдным.

Головне заданя полігало на тьм, жебы Любцю притулити де-небуд на нічний час. Тото не представляло аж так великого затрудніня, преці ішло тепле літо, коли дни провести мож під голым небом, а кавальчыком хліба мож ся з ньом поділити. Неждано пришла му така мьсль, што з радости аж підскочыл і, плескаючы в долони, долго не міг прийти гу слову.

- Смо-ле, Люльчо, - повіл вкінци, - там в саді стоїт стїг соломы а попри ним порожній царок. Я буду ночувал в царку, а в стогу соломы зроблю місце для твого нічлігу. Кед ты зо змерканьом, помедже гушавином дерев, попід стріхы, непостережено дійдеш до стога соломы, нікому і до головы не прийде глядати тя там. З першыма промінцями я за все постарам ся тебе обудити і так не розділит нас ніхто. А не будеш ся бояла?

- Прекрасні! - аж скричала выгнанниця, - чом же бьм ся мала бояти. Адже ты будеш близко!

ОЙ, ДИВНА, ДИВНА РУСКА РОДИНА

(продолжыня зо стороны 1)

Так, як ем рюк, морозиско трішал, пхал ся під скочанілы гунькы, та нарід ішол як потік по зливі. Спер ся аж перед курортном капліцьом, як бы роздумувал - ввойти, ци зо двора слухати? Ввошол!

Было ту тепло як в старий хьжы. Не прошьбал морозовий вітер - так ся акуратні здавало.

Першым выступил Хор Православной Молодежы Перемьшльско-Новосандецкой Епархіі під ведіньом П. Маряны Ярий. Заложьл тот хор перед парома роками о. Василий Дубец, вславил ся з ним на Фестивали Церковной музыкы в Гайнівці. Тепер, під ведіньом нового диригента, хор приготувил новий репертуар, м.ін. прекрасны, рідко сьпіваны коляды. Звучал прекрасні, видно то было і по зачудуваньх очах вшьткьх великьх нашого малого сьвіта - Пана Воеводы, Дьректора Воевідского Осередка Культуры ай і Пана Війта Гміны Устя Горлицке (з Устя Руского)... Звучал прекрасні, адже не мал права інакше звучати - кед диригент професиональний, ай і члены такой, сам цвіт Лемковины, перезбераний з найбільшом педантерийом. Вершьном красы была хьбаль коляда *Бог ся раждає*, єдина шьрше знана, але зато в новым вьмірі. В остатній стрічці ішли ся поклонити Божому Діятку вшьткы віруючы і вірны сини України, з нима, а радше серед них і *Лемки в чуганях*. Покровительством Різдяного часу і непересічньом талантом Пані Диригент квітла велика - як перша - нетаєна любов.

Пак вышли на сцену Словаці з Оравы. Їх выконавча манера діаметральні ріжнила ся од того што представил Епархіальний Хор. Сьпівали здебільшого на два голоса, чути было в тьм сьпіві народніст, автентьчніст. Зас в очах выконавців проблискувала словацка народова гордіст - же ся заховали, же вытримали при своїм. А нелегко ім было - як ся вказало в пізнійшій, поконцертowej бесіді з нима. Аж вірити ся не хтіло, же они, сакра-

ментальны католики, роками не ходили до костела, бо забораняно ім одправы в народовым язьку. Жалили ся: "Nikto tak nie przežil, ako mū". Треба ім было признати рацию - ни хто тівко не пережьл. Окрем Лемків!

З полуденку вертал ем з Циганами. Барз ся ім подабал фрагмент Русенкового верша: "Я вас люблю, як і своїх, Цигане - Романе (...)" . Улька піддурила іх жебы сьпівали ківко ся даст, што ся даст - і так ни хто не зрозуміє! Так ся тіж і стало.

Ансамбль Ромів од Лимановой выполнил курортну капліцью цілком земськым жьтьом. Під бесіду гущель, під ритм кастаньєтів, під звук дивного інструменту, на позір обычайного дугуватого глиняного горця на якьм танцували пальці сивого Цигана - вродливы Циганочки потрясали молодьма грудми. Аж ся внимал женатий хлоп і кутом ока позерал на высівского пробоша. Реагувал ачи натуральні. Як і численны зобраны, котры не радо пустили з олтарной сцены полньх жьтя Ромів.

По автентьчньом аплявзі воетило ся мі серце, боял ем ся о "Лемковину", котра мала тепер выступити. Аж і одкрыл ем свій стан духа сідячому при мі Кргови: "Boję się, Antek, "Łemkowyna jeszcze surowa".

І вышла. Моя і наша, кохана "Лемковина", джерело радости і надій. Засьпівала. І рюк до мя Кргов: "Nie taka ona surowa jak powiadasz". Так! Іщы раз ся вказало, же "Лемковина" одрастат, хоцьбы єй вбити в землю як кавалец вербового колика. Стає і сьвітит як Сонце, котре знає свою ціль, свое посланя. Сьвітит при хвили, сьвітит і товды, коли небо завлече ся чорном хмаром, сьвітит помедже краплі дощу - невтераньх лемківськьх слез.

Дякую Ти, Лемковино, же ем ся Тобом раз іщы не постыдал. Выбач мі, Лемковино, жем - слабый, немічньий і грішний - раз іщы звантпил. Є в Тобі, Лемковино тото ШТОСИ, котре при цілий Твоїй простоті выносит Тя понад пересічньост. Хто Ти дал душу, Лемковино, хто Ти дал крыла? Повідж - ХТО?! (пм)

ЗАГРАЛИ НАМ ГУШЛІ, ЗАГРАЛИ НАМ БАСЫ (СПЕРШЫ СТРИЧЫ З ЛЕМКІВСКОМ КУЛЬТУРОМ)

(продолжыня зо сторонь 1)

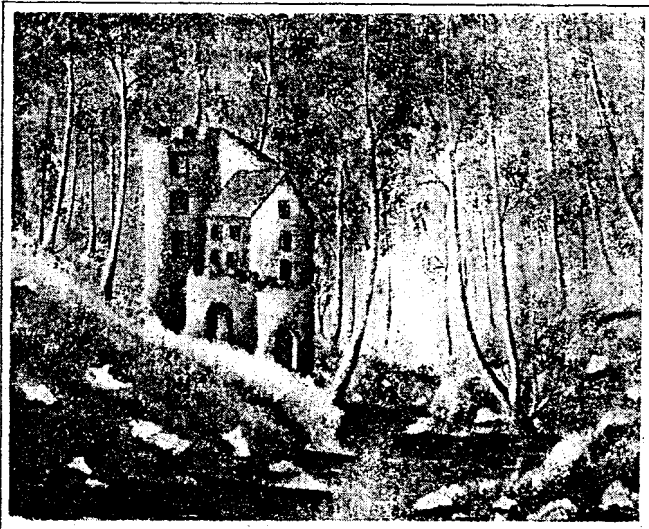
Коли мы прішлі до салі Дому Культуры, до розпочатя остало такой піл годины, а мі з трудом повело ся найтн вільны місця.

Дарія, мое штыр'юлітне дівчатко, хтіла конечні сідити з переду. На выступы чекала од давна - чула о них од уйка, котрый приготовлювал імпрезу, знала нашы пісні з касет, але видіти і почути самому то што інчого. Повело ся нам найтн місце з боку першого ряду.

Стрічу розпочала "Хвилина" - ансамбль з Лугів. Іх виділи сме на сцені в Гожові при нагоді выступів Театру Стотаришья Лемків. Все подабали ся нам пісні в выконаню Любы Криницкой. Барз мельодийны, часто спокійны і сентиментальны творы "Хвилины" знаменито засьпіваны і заграни, сподабали ся тыж гожівскій публіці. "Хвилина" зобрала великы брава і выступила ішы в другій часті імпрезы.

Тото, што почули мы по выступі ансамблю з Лугів, то было цілком што інчого. Зо сцены поплынули веселы, барз ритмічны і жывы пісні - нашы стары, лемківскы, а якбы інакшы. Оркестра Св. Миколая зо своїм богатым і барз інтэресуучым інструментарьом, простыма, сарыма строями, барз скоро остала заакцептувана в Гожові. Сукцес молодых люди - Поляків з Любліна - лежыт певні не лем в оргінальных строях і інструментах. Жебы так як они, шыро і жыво засьпівати і заграли лемківскы пісні, треба добрі познати наш фольклор, покохати, чуджу преці для них, культуру. Оркестрі Св. Миколая трудно было зыйти зо сцены. Вытворила в Гожові атмосферу забавы, а може позволила тыж застановити ся через хвильку над потребом хоронія і розвиваня нашой культуры, передовшыткым през нас самых - Лемків.

Дарочка з выступу Оркестры Св. Миколая запамятала найбарже пана

Ваньо Лабовскій. Замочок. 1983р.
Окружний Музей в Гожові Влкл.

в капелюшу і веселу пісню "Ой чыяж то хыжа". Цілий час чекала еднак на "Кычеру" - ей танці і кольоровы строй.

Коли на сцені появил ся хор "Кычеры", одраз розпознала в кабатах і горсетах сьпівачыж дівчат свій кабатик, вшыты з запасы прапрабабы Ксені і горсет, котрый дала ій прабабця Текля. Очарувана музыком і танцями, смотріла і перажывала на свій дітячий спосіб везгун розсьпіваной "Кычеры". Підскакувала што кус на креслі і сьпівала знаны ій фрагменты пісень.

По такой трыох годинах выступів розжалена не хтіла повірити, же то уж конец.

А конец был барз інтэресуучий. Славко, котрый провадил імпрезу, zorganizувал фінал з участю вшыткых ансамблей. Так ся зложыло, што в репертуарі артыстів з Лугів, Любліна і Лігниці нашла ся пісня "Заграйте нам гушлі". Ріжна ей інтэпретация не перешкоддила во спільным сьпіві.

На закінчья імпрезы в Гожові згідні заграли гушлі і басы "Хвилины", "Кычеры" і Оркестры Св. Ми-

★ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ ★ ★ ★ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ ★

колая. Їх звучаня долго остане в памяти вшыткых Лемків, котры зышли ся в Гожові.

До музычных вражнь долучыли ішы пережытя переданы малярством і різбом. Интересуюча експозиция образів Яна Лабовского і прости різбы Штефана Габуры збогатили сьвато лемківской культуры в Гожові.

Думам, што на II Стрічы з Лемківском Культуром чекат уж тепер не лем моя Дарочка.

Марися ТУТКО

Поміщены репродукції малюнків Ваня Лабовского взяты з періодька Polska Sztuka Ludowa, 1985-3/4. Не посідаме репродукцій різб Штефана Габуры, за што - перепрашае. (Ред.)

*Ваньо Лабовскій. Замок. 1979р
Окружний Музей в Гожові Влкп.*

НОВИЙ КРУЖОК СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ

13 марця того рока завязал ся Кружок Товаришья Лемків в Мальчыхах. Декларациі підписало двадцет штырі особы. Ведучым Кружка вьбрано Пана Миколая Коробчака.

Жычыме Членам нового Кружка нашого Товаришья задоволеня з піднятой децизиі. Най Вам сонце над Одром не скупит тепла, а серця Вашы позерают на Лемковину - Вітчывну ЛЕМКІВ.

(П.С.)

I СТРИЧЫ З ЛЕМКІВСКОМ КУЛЬТУРОМ

Редакция "Б" отримала два дописы о імпрезі в Гожові. Помішае оба, з тым же другий допис - котрий надьшоу пізнійше - скорочуе, елімінуячы повторіня. (Ред.)

Середовиско гожівскых Лемків од пару років активні діє для лемківской культуры. Члены Товаришья Лемків: родины Молодчаків, Габорків, Ромуальд і Богуслав Дзюбиньскы, Пан Сивец (Лугь), як тіж другы, котрых не выміням, бо не знам з назвиска - пробачте - не жалуют сил, жебы другы Лемкы могли послухати лемківскых сьпіванок ци языка. І так од трийох років над озером в Лугах, в червци, єст огніско (імпреза о характері ватры), што рік запрашают Театр Товаришья Лемків з Лігници, діє музычний ансамбль "Хвилины" (окрем Лемків выступляют в ним тіж... Полякы, котры сьпівають по нашому і нияк ся того не стыдают; чого не мож повісти о декотрых Лемках). О танцувальных вечерах не буду споминал, бо то очеvidне. Але того вшыткого было ішы ім мало і 14 листопада зорганізували "I Стрічы з Лемківском Культуром". (...) До Центрум Культуры "Хемік", де мала місце імпреза, пришло такой 400 люди. Сала была полніцька. Імпреду отворил Славомір Молодчак, він тіж єй провадил.

Як перший выступил ансамбль "Хвилины". (...) На увагу заслугує як все высокій музычний рівень ансамблю і чудовий голос Любы Криницькой, як тіж єй кус циганьска врода. Ёдно што мож зашмарити "Хвилині", то брак новых сьпіванок в репертуарі (більшість сьпіванок чул ем уж пару раз). Але генеральні концерт "Хвилины" ся повьбул.

В противности до "Хвилины", Оркестра Св.Миколая з Любліна засьпівала головні новы сьпіванкы. Річ в тым, же то уж не тот ансамбль, котрий памятам з XII Лемківской Ватры на Чужьні. І не іде мі о то, же остало в ним 2 ци 3 членів з тамтого ансамблю, лем о тото, же

* ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ * * * ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ *

змінил ся артыстычний профіль ансамблю. Тамтот сьпівал передовштыкым лемківскы сьпіванкы, тот, котрий приїхал до Гожова пошырил свій репертуар. То правда, же Оркестра Св Миколая николи не была лемківскым ансамблем (сьпівають в ним лем Полякы, любителі нашой культуры), але хотіла мати його характер. Тепер має він в своїм репертуарі не лем лемківскы сьпіванкы (было іх лем бодай три), але тіж польскы, українскы, словацкы, аж і мадярскы). Словом - велика ріжнорідніст. І добрі, лем то уж не єст тот ансамбль котрий так дуже мал спільного з нашом культуром і думам, же його участ в Стрічах был радше за його попередній, як за теперішній репертуар.

Як іде о Ансамбль Пісні і Танця "Кычера", то на маленькій сцені не міг за барз вказати свої, не маленькы преці, можливости. Керівник ансамблю, Юрий Старинскій зоставил програм опертий головні на танцях, котры на малий сцені не все могли ся помістити і не оддавали своей красоты. Част пісенна была дакус гірша. Видно, же молодым членам ансамблю бракує досвідченого учителя сьпіву формату Ярослава Трохановского. Та треба мати надію, же внет ся такій найде і втовды сьпіваня "Кычеры" буде ішы гарще. Найтяжше буде піднести рівень оркестры, бо добрых музыкантів в околицях Лігници єст як на лікарство.

Мушу еднак повісти, же концерт "Кычеры" был уданий, подібні як ціла імпреза. Жаль лем, же была так коротка (стягла ся три і піл години) і не обняла тіж інчых частин штуку, такых як поезия (література) ци театр. Треба мати надію, же II Стрічы з Лемківском Культуром будут уж должшы і буде в них більше ріжности.

Андрій КОПЧА

"Чи ты дівусь думаш, што сьпівати так легко, як тріскы зберати?"

(Владимір Хьляк)

В ТЕЛЕГРАФІЧНЫМ СКОРОЧЫНІЮ

17 лютого 1994 р. Премьер Ряду РП Вальдемар Павляк одкликал зо становиска Воеводу Лігницького Пана Станіслава Вальковского. Жаль, бо Пан Вальковскій был великым приятельом нашого Товаришья. І так, брал участ в I Конгресі Товаришья Лемків, в трийох Лемківскых Ватрах на Чужьні, як тіж помагал нам фінансово при організації той імпрезы. Щьро дякуеме Пане Станіславе і едновременно маме надію, же Ваш наступця буде тіж прихильний нашому Товаришью.

* * *

26 лютого 1994 р. в Лігници одбыло ся зобрания Головного Заряду нашого Товаришья. Посьвячене оно было нашым справам, як тіж одповіди на писмо Сеймовой Комісії Народных Меншости. Дьскутувано о проекті Уставы о правах осіб принадлежных до народных і етнічных меншости, опрацуваной през Гельсінску Фундацию Прав Чловека (сурьвкы проекту той уставы поміщаме на сусідній страні - "Б"). Омовлено тіж приготівліня до XIV Лемківской Ватры на Чужьні, котра одбуде ся 5-6 серпня в Михалові.

АндКоп

Поміч на издавництво і внутрішні потреби Товаришья (листа офіродавців - продолжыня)

342.Коропчак Йоан (ЗСА)	1.820.000
343.Слота Ян (Варшава)	40.000
344.Тылявскій П (Лиман.)	40.000
345.Біскуп Р. (Хелм к Кмб)	100.000
346.Габура М. (Зел.Гора)	110.000
347.Гарбера П. (Кемблув)	200.000
348.Дуць-Файфер О. (Устя)	30.000
349.Слота Ян (Варшава)	490.000

Вшыткым Офіродавцям - лемківске "Боже заплат"

Конто Головного Заряду СП:

PKO Legnica Nr 39518-75893-132,
з дописком: "Pomoc na wydawnictwo"

USTAWA O PRAWACH OSÓB PRZYNALEŻNYCH DO MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH

Projekt

(przygotowany w ramach Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
przez Zbigniewa Hołdę, Grzegorz Janusza,
Marka Nowickiego i Andrzeja Rzeplińskiego
dla sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych)

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

Art.2. Przez mniejszości narodowe i etniczne, zwane dalej mniejszościami, rozumie się w szczególności każdą grupę pozostającą w mniejszości w stosunku do reszty obywateli, charakteryzującą się dążeniem do zachowania swojej kultury, tradycji, języka lub świadomości własnego pochodzenia jako podstawowych cech decydujących o ich tożsamości narodowej lub etnicznej.

Art.3.2. Nikogo nie wolno indagować o przynależność narodową lub etniczną.

3. Przynależność do mniejszości jest sprawą indywidualnego wyboru

4. Deklaracja o przynależności do mniejszości nie może być kwestionowana lub sprawdzana przez organa władzy publicznej.

II. UŻYWANIE JĘZYKA PRZED ORGANAMI WŁADZY PUBLICZNEJ

Art.6.1. Językiem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej jest język polski.

3. Języki mniejszości mogą być używane jako języki pomocnicze.

Art.7. Osoby przynależne do mniejszości mają prawo do rejestracji imienia i nazwiska zgodnie z zasadami pisowni języka ojczystego. W przypadku wpisu w alfabecie niełacińskim obowiązuje równoczesny zapis fonetyczny w alfabecie łac.

Art.9. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia wykaz miejscowości, w których nazwy tych miejscowości, ulic oraz mających w nich siedzibę organów władzy publicznej mogą być stosowane także w określonym w nim języku pomocniczym.

Art. 10. Minister Sprawiedliwości zarządza w miarę potrzeb urzędowe tłumaczenie podstawowych aktów prawnych na określone języki mniejszości.

IV. UDZIAŁ W ŻYCIU PUBLICZNYM

Art.16.1. Ustawy o ordynacjach wyborczych umożliwiają mniejszościom uzyskanie reprezentacji o organach przedstawicielskich.

3. W ustawie *Ordynacja wyborcza do Sejmu RP* tworzy się ośmiomandatowy ogólnopolski okręg wyborczy dla mniejszości. Mandaty te rozdzielane są z zachowaniem prawa do otrzymania po jednym mandacie przez następujące mniejszości: Białorusinów, Litwinów, Łemków-Rusinów, Niemców, Romów, Słowaków, Ukraińców oraz Żydów. (...)

4. Uprawnionymi do zgłaszania kandydatów na ogólnopolską listę mniejszości narodowych i etnicznych są komitety wyborcze mniejszości.

V. PEŁNOMOCNIK RZĄDU DO SPRAW MN. NARODOWYCH I ETNICZNYCH

Art.18.1. Przy Urzędzie Pełnomocnika Rządu do Spraw Mniejszości Narodowych i Etnicznych tworzy się Radę Mniejszości.

2. W skład Rady Mniejszości wchodzi posłowie wybrani w trybie określonym w art.16 ust.2 oraz po jednym przedstawicielu niżej wymienionych mniejszości delegowanym na podstawie porozumienia ich stowarzyszeń i organizacji. Prawo do delegowania po jednym przedstawicielu mają następujące mniejszości: Białorusini, Czesi, Karaimi, Macedończycy, Litwini, Łemkowie-Rusini Niemcy, Ormianie, Romowie, Rosjanie, Słowacy, Tatarzy, Ukraińcy i Żydzi.

З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ * З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ * З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ

РАПСОДИЯ ДЛЯ ЛЕМКІВ

(о новій книжці
Ярослава Зволінського)

В січні того рока вышла друком книжка Ярослава Зволінського "Rapsodia dla Lemkow". Написана по польскы, бо і - думам - пресланя ей звернене передовшытм до Поляків. Мы в більшости знаме події і одчуття років в ній описаных.

Не думам через повіджене ствердити же книжка не є цінна для самых Лемків. Є - і то барз цінна. То акуратні мы, чытаючы ей, будеме потрясаючо пережывати од нова тамты дни. Неодному, як і мі, закрутит ся слеза в кутику ока. На польску слезу нее чого за барз числити; они будут в більшости аналізувати факты, а не лемківску душу. Зас, коли ходит о спомнену нашу слезу - же оберну ішы раз ситуація - не може она затмити ясности нашого виджыня, оціны написаного. Та о тым може - пізнійше. Тепер же позволиме сой привести (в лемківскым перекладі) фрагменты книжки з уступу "Nowa ziemia" -

Нова земля

По семох днях подорожы в товаровых вагонах, враз з быцлятми, часто з пацятми і курама, довезено нас до кінцьовой стациі. Наша стріча з новым земльом наступила на колейовій стациі в невеликым місточку - Суленціні. (...) Тихо ту якоси, порожньо, видно лем дуже ріжных цивілів - урядників (знаме, же сут то люде з УБ) і міліціі. Є тіж дуже кінных брычок і якісьх панів. Онедолга ся вказало, же сут то дыректоры державных маетків. Ту зачала ся селекція, числіня родин, дорослых і здібных до праці люди, діти. Ту дыректоры вьберали родины, як бы і купували на торговици. Одчислювано по пару родин (на кілько позваляли "урядники") до каждого маетку. По вельох роках виділ ем в телевизіні такій серіаль - "Корені" - так само обходжено ся колиси з Муринами. (...)

Урядники поділили цілий транспорт на дрібны групкы і - під проводом дыректорів, што выгідні сидили в фіякрах - казали рушати в дорогу. Кед склалі мы на нашы возы свое добро, знаючы, же нас роздрібняють, скоро встигли сме записати місцевости і де хто іде. Вісем родин до маетку в Желехові, ідут там Зволінскій, Капустянскій, Максимчаки, Малеш. Пят родин до Ярнатова, шист до Глисна, штырі до Лагова, інчы - до Тшемешна. Рушыли мы. Іхаме і ідеме, тримаючы ся возів. Мож тото днес порівнати з американскыма фільмами ("Дорога на Захід"). Мы о тым ішы не знали, та власт добрі знала, же мае то быти для нас дорога гу зничню. (...)

Як было приказане, шлідуючого дня (бо першого казано нам обізріти ціле обьістя), пунктуальні о шестій якьсий дьжурний подзвонил дзвонком звiшєным на голузи дерева і зобрали ся вшыткы маетковы робітники і вшыткы здібны до праці Лемкы. Наступувал розподіл праці. Грубий, червений на лиці дыреktor маетку породілювал люди: тот до кони, тот до столярні, до варштату, кузні, стайні і так аж до остатнього робітника. Група Лемків числила 19 осіб, а маетковых люди было дакус менче. Дальшы дыспозиціі дыректора для Лемків были такы: "Вы приіхали ту до праці в маетку. На роли ся знате. Зближают ся жнива, будеме косити зерно. Має мало нарадя і люди до праці". Гварил ішы штоси більше. Така то была перша стріча газдів, свобідных люди, з дыректором великого земского маетку, тіж рільником, газдом великой державной власности. Была то перша од вельох дни бесіда о газдівці і о роли, о потребі кошыня жыта. Дыреktor выголосил інчы повчыня: які права обовязуют в маетку, звычайі, дисципліна і як ся платит зя роботу. Была тіж така заповід, же в маетку мусиме остати през рік. Никде нам одтале не вільно выхати без згоды ци то дыректора, ци інчых власти. Приняли Лемкы тоту бесіду з низко опущєны-

З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ * З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ * З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ

ма головами. Тепер потвердило ся того, чого до той поры ніхто нам офіційні не повіл: виселіня примусове, карне. (...)

Наступного дня дзвоник зас за-
дзвонил о шестій рано. Вшыткы ста-
вили ся пунктуальні. Тот дзвоник
о шестій рано стал ся з часом при-
чыном до втіканиа на своє лемків-
ських рільників, тепер робітників
на маєтку. Хоц Лемкы сут барз ро-
бітны і вытримали і не чуджа ім
тяжка праця, та вшытко едно став-
ляня ся на подвірци маєтку о шес-
тій рано під дзвонком завішеним на
голузи, было величезным пони-
женьом. На своїм ставали о четвертій
рано, клали ся спати о двадцетій
третій, але там не было дзвонка.
Така є ментальніст хыбаль вшыткых
свобідных люди, не акцептуючых
примусу, така є ментальніст газды,
пана на своїм.

Уж лем тот кавальчык тексту
може нас пересвідчыти, же маме до-
чыніня з писаньом, котре чытат ся
легко, котре несе, а не влече до
переду. Автор потрафит передати
ношений біль, свій особистий і на-
родний, потрафит надати позірным
дрібничкам психольогічне тяжьня,
надати вагу тому, чого нееден ніяк
не дізріт. Має і одвагу называти
справы по імени, без асекурації.
Такых люди не маме дуже і каждый
прояв завершености (не лем декля-
рацій) треба нам шьро витати.

Шьро – то значыт тепло, але і –
так як єм повіл на початку – не
безкрытніні (в добрым розумліню
крытжы).

Авторови притрафляють ся блуды
фактографічны. А кому ся они не
притрафляють? – повісте. Очевидні –
так! Але то не значыт, же не треба
нам їх зауважати, примьжати на ні
око. Так позвольте, же їх вынайду,
а зачну од тых маленькых, фрас го
зна – може і ческых, блудів.

Міст в Гривові має 80 метрів
высокости. То направду неважний
блуд, але родит перше підозрїня о
фантастьжу в однесїню до Автора.
Коли трафляють ся поважнійшы блуды,

коли Автор прїбує белетрызувати
факты не до кінця Му знаны, підоз-
рїня того нехотячы росне.

Так ся має справа на стор. 50-
51, де Автор окріслят число греко-
католиків на основі села Фльоринкы
з клявзульом, же в інчых селах
было їх ішы меньше, отже як пові-
дат: "не мали жадной шансы на зор-
ганїзуваня парафій навет товды,
коли бы ім оддано за дармо готовы
церкви". Знаме добрі, же Лемковина
штонайменше в 60 % была грекокато-
лицка. Я тіж мам душу православну,
але душа того факту не годна змі-
нити. В тот спосіб не можеме ходи-
ти по тым нашым народным міновым
поли, бо нас – і так уж розорваных
– рознесе дочыста.

На стор. 113 Автор апелює до
редакторів "Карпатской Руси" і
"Лемко-Союза" о одданиа Стоваришнью
Лемків матеріалів с.п. О.Йоана По-
лянского. Гварит, же: "до днес не-
відомо што ся стало з тьма матріа-
лами". Остали выданы. Пане Яросла-
ве, прекрасном книжком пн. "Исто-
рия Лемковины", в 1969 році. Серед
Лемків в Польщы находит ся ей па-
рудесят, а може і парусто примірні-
ків. Опубликувал ю О.Полянскій під
псевдонімом Лемкин. Може того Вас
звело? Але як то ся могло стати,
кед знали сте ся – як выникат з
книжки – особисті з тым великым
Лемком?

Дакус не на днешній час пред-
ставлена єст в книжці справа УПА
і – в цілости – Українці. То прав-
да – не гласкают нас і днес і не
маме ся за што каяти, але повинно
нас быти стати в тій квестіі на
дакус більше, кед уж не зрозумліня,
та хоцбы – дьпльомациі.

Шувні є в книжці недоповіджнь.
Так хтіло бы ся знати што завело
Автора до Учительской Семінарїі в
Креници, як ся там чул ітд. Не до
кінця выйти мож з книжки – хто то
был головнокомандуючым при візїті
Гардого в Польщы. Я тото знам, але
книжка не лем для мене написана.

Добра книжка. З маленькыма блу-
дами, але – добра!

Петро Трохановскій

З ЛЕМКІВСКОЙ
ФРАЗЕОЛЬОГІІ

Треба го, як пса до
церкви - непотрібний в
даній ситуації

За свої пінязі жебрания
си купил - впил ся

Ходит до другой пивни-
ці - зраджат жену

Ани пес не брехне за
ним - незначний, нико-
му непотрібний

Стрышил, як перун до
дудлавој вербы - повіл
дурницю

Не ма ани чым пса вы-
гнати - барз бідний

Остал, як стром в поли
- самітний

Ани в пеклі не згорит
- всяди має знаємости

Зімал ся до пасти -
нашол ся в тяжкых об-
ставинах

Порожня пелевня - глу-
пий чловек

Такій до работы, як
пес до фіякра - лінивий

Ани мя дома не лишай,
ани до поля мя не бер
- нездецидуваний

Бне прутон по воді -
робит даремну роботу

Зробил за пса дорогу
- находил ся надармо

Ани том путю не іде -
неприхильний

Покля посадит росаду,
на другым боці капу-
та вьросне - повільний

Лишьли му лем руки -
вшытко забрали

Іст з руки - лестит ся

Махнул руком, як Бог
на Карпаты - перестал
звертати увагу

Федор Віцо / ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

МАКСИМ І КЛИМ

- Максим, ци не ви-
діл ес дагде мойого
коня?

- Ба, якже - виділ!

- Де він пішол?

- Ба, - кой ем ся го
не зьвідал.

- Климе, хо-ле гев!
- кричят Максим до су-
сіда.

- Што таке?

- Купил ем пса.

- Та што з того?

- Хочу справдити ци
кусат.

- Чул ем, же перес-
тал ес курити, Максим.

- Перестал! Подумај
сой, кед лем закурю -
дораз мі кров з носа
летит.

- Знам тото! Моя ба
ба тыж така нарвана.

ДУМКЫ ВЕЛИКЫХ

Розум і здібніст коры-
статі з него - то два
ріжны дары.

ВОЛЬТЕР

Серцьом належыт дуна-
ти, а мозком роздавати
любов.

ПАСКАЛЬ

Правда, яка не выкло-
вила ся, коли треба, -
гірша од циганства.

ТУРГЕНЕВ

Слово має легкіст ві-
тру, а силу грому.

ГЮГО

XX
"BESIDA" - kwartalnik Zarządu Głównego
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

Redaguje zespół Piotr Trochanowski -
redaktor odpowiedzialny, Paweł Stafi-
niak; korespondenci terenowi: Adam
Barna (Legnica), Jarosław Chomiak
(Wrocław), Tomasz Mołodczak (Gorzów
Wlkp.), Michał Romaniak (woj. legnickie).

Adres redakcji: 33-380 KRYNICA,
skr. poczt. 123